

KUVEYTLİ LEYLÂ EL OSMÂN VE ÖYKÜCÜLÜĞÜ

Senem SOYER*

ÖZET:

1798 yılında Napolyon'un Mısır'ı işgali Arap dünyası için yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Bu dönemde Arap dünyası yeni edebî türlerle tanışmış, başlarda Batı dünyasından Arapçaya tercüme ve taklit edilen eserler zamanla yerini özgün eserlere bırakmıştır.

Bu çalışmada Kuveytli öykü yazarı Leylâ el-Osmân'ın öykücülüğü hakkında kısaca bilgi verilerek suretiyle *el-Hubbu lehu suverun* adlı öykü seçkisinden *et-Tâsa* adlı öykünün Arapçadan Türkçeye çevirisi sunulmuştur. Eserlerinde kadın kahramanlar kullanmayı tercih eden ve kadın sorunlarına vurgu yapan Leylâ el-Osmân, Kuveyt öykücülüğü için önemli bir kadın yazardır.

Anahtar Kelimeler: Leylâ el-Osmân, Kuveyt öykücülüğü, modern öykü.

Kuwaiti Leylâ el-Osmân and Her Storytelling

ABSTRACT:

The invasion of Egypt by Napoleon in 1798 was the beginning of a new era for Arab world. In this era Arab world met with new literary genres. At first Literal Works translated and imitated from west world, then genuine literal works established in time.

In this work Kuwaiti short story author Leylâ el-Osmân's short story "*et-Tâsa*" which is from her short story anthology by giving an overview of the short story "*el-Hubbu lehu suverun*" has been translated form Arabic to Turkish. Leylâ el-Osmân is an important woman author for Kuwait storytelling, she prefers using women characters and underlines the problems of women in her stories.

Key Words: Leylâ el-Osmân, Kuwait Storytelling, Modern Short Story.

* Yrd. Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, e-mail: senemsoyer@gmail.com

Kuveyt'te Modern Öykü

1798 yılında Napolyon'un Mısır'ı işgali, başta Mısır olmak üzere Arap dünyası içinde modernleşme cereyanlarını başlatan sürecin miladı olsa da¹ Kuveyt, Körfez ülkeleri arasında modernleşme hareketlerinin biraz daha geç bir dönemde başladığı bir ülkedir. Bu dönemde Arap dünyası yeni edebî türlerle tanışmış, ülkede modernleşme hareketlerinin hızlanmasında al-Mubârekiyye (1911) ve al-Ahmediyye (1921) okullarının önemli katkısı olmuştur². Matbaanın Kuveyt'e daha geç bir tarihte gelmiş olması nedeniyle ilk basılı eserler 1950'li yıllarda yayımlanabilmiştir.

1928 yılında Abdülazîz er-Raşîd tarafından çıkarılan *Kuveyt* dergisi ülkenin ilk dergisi olma özelliğinin yanı sıra, Kuveyt'te modern edebiyatın gelişmesine katkıda bulunması bakımından da önem taşımaktadır. Bu derginin yayımlanmasının nedenlerinden biri; Kuveytli edebiyatçıların eserlerini ve kültürel çalışmalarını yayımlayabilmeleri için onlara bir fırsat vermektir. Örneğin modern Arap edebiyatında ilk öykü olma özelliğindeki Hâlid el-Ferec'in "*Munîra*" adlı öyküsü bu dergide yayımlanmıştır. Ayrıca dergide yayımlanmış olan eserler arasında reformist makaleler, şiirler, edebiyata dair bazı tartışmalar ve Kuveyt ve Körfez ülkelerinden edebiyatçıların çeviri çalışmaları da bulunmaktadır. Kuveyt öykücülüğünün şekillenmesi bir dergi aracılığı başlamış, benzer şekilde basın yoluyla gelişmesini sürdürmüştür.

1950'li yıllarda Kuveyt öykücülüğünde öne çıkan isimlerden bazıları Yûsuf eş-Şaycî, Abdullatîf Sâlih, Yûsuf en-Nısf ve Hâlid el-Ğirballî'dir. Bu dönemde kadın öykü yazarları da eser vermiştir. Heyfâ Hâşim, 1953 yılında *er-Râid* dergisinde yayımlanan "*el-İntikâmu'r-Rahîb*" (:Korkunç İntikam) adlı öyküsüyle ilk kadın öykü yazarı olma unvanını kazanmıştır.³

1970'li yılların ortasından 90'lı yıllara kadar eser veren dönemin kadın öykü yazarları, Arap coğrafyasında bir yandan aşiret kültürü, diğer yandan geleneksel bir yapı arz eden toplum yapısı içinde, insani ve ahlaki değerlerin arakesitinde kadın imajı üzerine eğilmişlerdir. Bu çerçevede Kuveyt toplumunda kadının rolü ve yaşadığı sorunlar konu edilmiştir. Fâtıma Yûsuf el-Âli, Leylâ el-Osmân, Leylâ Muhammed Sâlih, Mona eş-Şâfiî farklı kadın tipolojileri ile süsledikleri öykü ve yazılarında konuya sadece spesifik bazı sorunlar çerçevesinde eğilmemişler, yer yer daha derin şekilde ve farklı değerler manzumesine atıfların yapıldığı, gelenek ve modernite kiskacında yaşanan sorunların kapısının aralandığı ve nihayet daha genel olarak nirengi noktasını kadın imajının oluşturduğu edebî üretimler yapmışlardır.

¹ Abdu'l-Mun'im Şemîs, *Uzemâ min Mısır*, Dâru'l-Maârif, Kahire, ts., s.32; Abdurrahmân el-Cebertî, *Târîhu 'Acâibi'l-Âsâr fî't-Terâcim ve'l-Ahbâr*, Dâru'l-Cil-Dâru'l-Fâris, y. yeri yok, ts., s. 183-184.

² Hüseyin Yazıcı, *The Short Story in Modern Arabic Literature*, Cairo, 2004, s. 175.

³ Hüseyin Yazıcı, *Kuveyt'te Modern Öykü*, *Şarkiyat Mecmuası*, İstanbul, 2009, s. 123.

Leylâ el-Osmân, Hayatı ve Öykücülüğü

1943 yılında tanınmış bir ailenin dördüncü kızı olarak Kuveyt'te doğan Leylâ el-Osmân, roman ve kısa öykü yazarıdır. Leylâ el-Osmân geleneksel bir toplum yapısında dünyaya gelmiş olmanın sıkıntılarını daha başlangıcından itibaren hayatının çeşitli evrelerinde yaşamış, Arap örfünde erkek çocukların öncelenmesinin psikolojik ağırlığını her zaman omuzlarında hissetmiştir. Kökenleri aşiret kültürünün karakteristik özelliklerine kadar uzanan bu anlayış, "Onlardan birine kız çocuğu olduğu müjdelendiğinde yüzü kapkara olur⁴." şeklindeki bazı ilahî eleştirilere muhatap olsa da hâlâ varlığını sürdürmektedir. Öyle ki başta pek çok kadın bu psikolojik bariyeri aşamamakta, geleneksel paradigmanın ağırlığı altında insani olmayan davranışlara yönelebilmektedir.

Leylâ el-Osmân'ın annesi de bu doğrultuda patolojik denilebilecek bir davranış sergileyerek, erkek çocuk beklerken yine bir kız çocuk dünyaya getirdiği için Leylâ'yı pencereden atmış, son anda hemşirenin onu yakalaması sayesinde hayata tutunabilmiş ve adeta yeniden doğmuştur.

Leylâ el-Osmân'ın hayatının çeşitli evrelerinde yaşadığı ve düşünce dünyasını şekillendirmesinde etkili olduğunu söyleyebileceğimiz olaylardan biri de anne ve babasının boşanmasıdır. O, anne ve babası ayrıldıktan sonra babası, üvey annesi ve kardeşleri ile birlikte yaşamaya başlamış, sıkıntılarla dolu bir çocukluk dönemi geçirmiştir. Bir üvey anne ile yaşamamanın bir genç kızın ruhunda oluşturduğu olumsuz etkiler ve hayal kırıklıkları yeterince yıpratıcı iken, eğitime devam etme ısrarı ve isteğine rağmen babası tarafından okuldan alınması Leylâ'yı büsbütün sıkıntılı bir sürece yöneltmiştir.

Bir yazarın kendi kimliği ile var olma arzusu çok doğal bir şey olmasına rağmen Leylâ el-Osmân bundan da mahrum bırakılmış, babası kızını edebiyat okumaları yapması ve yazı yazması için teşvik etmekle birlikte onun edebî çalışmalarını Leylâ el-Osmân adıyla yayımlanmasına izin vermemiştir. Buradaki problem belki de Olivier Roy'un ifadesiyle "okumuştan aydına geçişin tarihsel bir süreç olmayışıdır. Batı tarihi okumuştan aydına geçiş konusunda kendine özgü bir karakter arz etmektedir. Bu durum, tüm okuma süreçlerinin kapalı ve eleştiriden muaf olmasına neden olmakta ve metne belli bir kutsallık atfeden klasik bir kültürel mitosun doğmasına yol açmaktadır⁵. Benzer durum Doğuda da yaşanmış görünmektedir. Leylâ el-Osmân kendisini okumaya ve yazmaya teşvik etse de en profan konuların bile bu kültürel mitos çerçevesinde değerlendirildiği bir aile ortamı ve baba figürü ile muhataptır. Dolayısıyla ondan talep edilen, metinle kurduğu ilişkinin söz konusu aşkın boyutta olmasıdır. Leylâ el-Osmân'ın bunun dışına çıkması söz konusu bile değilken üstelik o, bir kadın olarak buna kalkışmaktadır.

⁴ Nahl, 16/58.

⁵ Oliver Roy, *Siyasal İslam'ın İflosu*, Metis Yayınları, İstanbul, 2015, s. 118.

Okul çağındayken edebiyat ile ilgilenmeye başlayan Leylâ el-Osmân'ın ilk öykü denemeleri *el-Vatan* gazetesinde yayımlanmıştır. Leylâ el-Osmân öykülerinde büyük ölçüde kadın imajı, kadınların yaşadıkları sorunlar gibi hususlara eğilmiştir. Hatta denilebilir ki realist bir yazar olarak el-Osmân'ın yazılarının mihrini kadın sorunları teşkil etmiştir⁶.

Leylâ el-Osmân'ın diğer eserleri arasında önemli bir yer işgal eden *el-Hubbu lehu suvar* (: Aşkın çeşitleri var) adlı öykü koleksiyonunda yer alan *et-Tâsa* (: Tas) adlı öykü, içerdiği sembolik unsurlar, anlatımdaki duruluk, betimlemelerdeki canlılık gibi hususlar bakımından öne çıkmaktadır. Hikâyede psikolojik derinlik giderek dozu artan bir tonda okuyucuya aksettirilirken diğer yandan olay örgüsü, yer yer geriye dönüşlerle süslenmek suretiyle bir gerilim diyagramına yerleştirilmektedir. Öykü diyaloglar ve anlatılan hususlar çerçevesinde sosyal içeriğini daima korurken realist bir düzleme oturmaktadır. Sosyal teması kuvvetli olan bu öykünün aşağıdaki satırlarda kısa çevirisi yapılmıştır. Karakter olarak sadece kadınların kullanıldığı öyküde, kadının hayatının ve geçiminin garantisi olarak gördüğü bir "tas" konu edilmiştir. Aslında bu tasa çok çeşitli anlamlar yüklenmiştir. Tas, ileride belirteceğimiz üzere, olası bazı sembolik anlamlarının yanında reel bir karşılık olarak önemli bir metadır. Bu tas öyküde kadının tek sermayesi ve güvencesidir. O, başına bir gün kötü bir şey gelirse geçimini sağlayabileceği tek mal varlığı olarak bu tası görmektedir. Çünkü bu tas aynı zamanda bu kadının mihridir. Diğer yandan çeyiz sandığı içinde özenle korunan bu tas, onun aşkı, kocasına özlemi, geçmişteki anıları, geleceğe dair umutlarıdır.

Öyküdeki anlatıcı, kadın kahramanın kızıdır ve öykünün içinde de yer almaktadır. O kendi gözlemlerini, duygularını ve düşüncelerini de okuyucuya aktarmaktadır. Uzam olarak denizin kullanıldığı öyküde zaman olarak da petrolün bulunmasından önceki bir döneme işaret edilmektedir. Öyküde denizden, denizcilerden bahsedilmesi bu düşüncüyü güçlendirmektedir. Çünkü öyküde tek geçim kaynağı ve en değerli malvarlığı olarak görülen bir tasın kaybedilmesi, kadına her şeyini kaybettiği duygusunu yaşatmıştır. Ayrıca petrolün bulunmasından sonra ülkenin refah düzeyinin arttığı göz önünde bulundurulursa bu öykünün daha önceki bir zaman dönemine işaret ettiği görülmektedir.

Kuveyt'te petrolün bulunmasından önce edebiyatın konularından biri de "deniz" olgusudur. Leylâ el-Osmân'ın bu çalışmada inceleme konusu yaptığımız öyküsü *et-Tâsa*'da mekân olarak kullanılan deniz, insanların bir araya geldikleri, eğlendikleri ve bu günlerde daha mutlu oldukları bir yer olarak tasvir edilmiştir. Ayrıca öykünün kadın kahramanlarından ninenin eşinin, anlatıcı tarafından hâlâ denizden dönecekmiş gibi beklendiği de belirtilmektedir. Ne yazık ki, öykünün baş kadın kahramanının değerli tası, öteki yitip gidenler gibi denizde yitip gitmiştir.

---

⁶ Hüseyin Yazıcı, *The Short Story in Modern Arabic Literature*, Cairo, 2009, s. 142-145.

Bilindiği üzere yazarlar mekân unsurunu çeşitli amaçlar için kullanmaktadırlar. Olayların gerçekleştiği çevreyi ve kahramanları tanıtmak, toplumu yansıtmak, derin bir atmosfer yaratmak gibi nedenler bunlar arasındadır. Tüm bunlar anlatılana gerçeklik kazandırmak kaygısıyla açıklanabilir⁷. Leylâ el-Osmân bu öyküde söz konusu unsurları kullanmış görünmektedir. Bu unsurlar bir öyküyü meydana getiren, öykünün sağlam bir şematik temel üzerine kurulmasını sağlayan yapıtaşlarıdır.

Leylâ el-Osmân, 14 hikâye koleksiyonu, dokuz roman ve çok sayıda makale kaleme almış önemli bir yazardır. Onun çalışmalarının bazıları şunlardır: *İmra'atun fi inâ* (1976), *er-Rahîl* (1979), *Yahdusu kulle leyle* (1979), *el-Hubbu lehu suvar* (1983). 1986 yılında Leylâ el-Osmân'ın "ve Sümeyye tahruc min el-bahrî" adlı romanı en iyi 100 Arap romanından biri seçilmiştir. Bazı eserleri çeşitli dillere çevrilmiş olan Leylâ el-Osmân, Kuveyt öykücülüğünün gelişmesi için çaba harcamış en önemli kadın yazarların arasında yer almaktadır.

TAS

Annem nineme madeni bir tas verdi:

- Al bakalım şu kına tasını... Bunu dün kardım.

Ninem sordu:

- Hünnap kınası mı bu?*

Annem odanın köşesine giderken hiç düşünmeden cevap verdi:

- Bugün kızlara kına yakayım.

Çeyiz sandığına doğru eğildi. Sandığı açtı... Saklı tütsü kokuları, bayramlarda kullandığı öd ağacı ve gül kokularına karışarak etrafa yayıldı, düşün gecelerini andırarak...

Şefkatli bir el sandığın içinde uykuya dalmış eşyaları kaldırdı ve küçük tası çekip çıkardı sonra daha fazla şefkatle sandığın içindekileri düzeltti...

O esnada, sızısı içine çökmüş şeyi ele verircesine özlemle dolu derin bir iç çekiş duyuluyordu.

Ninem bu küçük tasa göz ucuyla bakarken derin bir nefes aldı.

- Of şu şeytanın vesvesesi... Niye her dışarı çıktığında "altın tas"ı yanında taşıyorsun, bilmiyorum!

Annem atıldı:

- Bu dünyada sahip olduğum tek şey o... O benim mihrim...

Ninemnin sesi yumuşadı:

-Kızım... Hepimizin mihiri seninki gibi... Biz niye onu her gittiğimiz yere taşımıyoruz?

Annem kısa bir cevapla geçiştirdi:

⁷ Mehmet Tekin, *Roman Sanatı I Romanın Unsurları*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2012.

* Sabun yerine kullanılan kına gibi bir bitki olup Hünnapgillerden, yenilen meyvesi için yetiştirilen dikenli bir ağaç, çiğde (Zizyphus jujuba).

- Dikkat etmek gerekir anne...

Ninem onu destekleyerek:

-Evinin kapısını açık bıraksan... Hiç bir el orada bir şeye dokunmaz.

Annemin bir şeyler demesini bekleyerek bir süre sessiz kaldı. Konuşmayınca da şunları ekledi:

- Dünya güvenlidir... Herkes çarşıda malını ve ziynetini bırakıyor, namaza gidiyor. Ya sen! Bir tasın üzerine titriyorsun!

Annem başının üstündeki örtüsünü düzeltti ve şöyle dedi:

- Eğer bu tas kaybolacak olursa kızların babası döndüğünde beni azarlar.

Cevap ninemin hoşuna gitmedi... Annemle alay ederek "delilik... saçmalık..." dedi.

Annem küçük tası sol kolunun altına sıkıştırdı... Kapıyı açtı.

Masmavi deniz parlıyor ve gülümsüyor gibi göründü... Dalgalar beyaz köpükleri getiriyor, üzerinde parlayan güneş ışınları sanki cilalı gümüş çizgileri gibi görünüyordu... Taze bir deniz esintisi hiç kaybolmayan kokusuyla hoşça ciğerlerimize doluyor... Verdiği serinlik bedenimizi rahatlatıyor, harareti alıyor. Dar bir yoldan deniz kenarına doğru indik... Kumları parlayan, temiz bir sahil... Suyla ıslanıp sonra kuruyan çakıl taşları.

Dar sokaktan geçerken... Çoğunluğu kapalı ahşap kapılı kerpiç evler boyunca... Bu evlerden birinden bir adamla kadının konuşmasını duyduk! Ve bir inek böğürtüsü... Birkaç horoz sesi... Bütün evlerden pişmiş et kokuları geliyordu... Ya da yaz günleri düşen çiğ taneleri ile ıslanmış toprak ve nemli havanın kokusuyla karışık balık kokusu...

Ebu Salih'in evine uğradık, annem kolunu uzattı ve kapıyı çaldı... Ninem anneme:

-Niye insanların kapılarını çalıyorsun, diye sordu.

Ninem kızmasına aldırmadan... Annem cevap verdi:

- Umm Salih ile anlaşmıştık, bize katılacaktı. Çamaşır yıkayacakmış. Ninem ikna oldu ve vardık.

Kıvrıla kıvrıla yürümeye devam ettik... Deniz rüya gibi, masmavi uzanıyor. Annem ve arkasında biz, sanki beyaz ördek yavruları gibiyiz. Başının üstünde kıyafet bohçasını ve bazı deniz banyosu malzemelerini taşıyan ninem önümüzde ilerliyor. Sol kolunun altında kına tası saklı.

Ninem kısa boyluydu... Etine dolgun... İki uzun kenarla biten geniş ve kare gibi bir yüzü vardı. Her zaman kırmızıya çalan çene yuvarlağında bu iki uzun kenar buluşuyordu. Kızdığına, güldüğünde ve hapsirdiğinde tıkanması, kızarması artardı.

Ama şefkatli, iyi bir nineydi. Nar hediye ettiği az sayıdaki ziyaretleri bizi sevindirirdi. Ve horoz şekerleri... Ayrıca o güvenli bir kadındı ama annem... Vurduğu zaman küçük kafalarımızda şişlikler oluşturan annem. Ninem varken annem bunu yapmaktan sakınırdı. Bir gün içeri girip de kız kardeşimin başını berelenmiş ve kanıyor görünce anneme bir ders vermek istemiş. Ninem duvarda asılı duran babamın kalın sopasını alıp annemi dövmüş... Öfkeden çılgına dönmüş:

-Eşinin yokluğu seni küçüklere karşı taş kalpli yaptı. Onların çektiğini sen de çek.

O gün annem tövbe etti... Ama geçici bir tövbe... Sonra önemini kaybetti. Sadece ninem geldiğinde önemliydi... Ve annem ninemin ziyaretinden önce bize sıkı sıkı tembih ederdi:

-Sakin ha sizi dövdüğümü ninenize söylemeyin yoksa o gider gitmez sizi girtlaklarım.

Biz de söylemezdik... Ninem bizi bir defaya mahsus korurdu ama ninemin bizi ziyaretleri onlarca defa olmuyordu ki her seferinde korusun.

Fakat her ziyaretinde ninemin annemi azarlaması eksik olmazdı.

- Senin zorun ne! Neden çocuklara karşı bu kadar asabisin!?

Annem ağlayarak:

- Gündüz ayrı gece ayrı sıkıntı...

- Ardı arkası kesilmeyen bu şikâyetler yüzünden senin evini sevmiyorum. Sanki senden başka kimsenin kocası gitmedi, derdi yok.

Annem gözyaşlarını sildi:

- Günler bana uzun geliyor anne.

- Ya onlara? Annem soruya cevap vermedi, ninem tavrını yumuşattı, bağdaş kurup oturdu...

Yukarı kenarında bir daire olan kare imiş gibi bir hâl aldı.

- Sen buradasın... Evinde... Kızlarınla birlikte... Tüm zorluklara rağmen güvendesin... Ama onlar! İçini çekti...

Onlar gökyüzü ve deniz arasındalar... Onların kimsesi yok, büyük boşluk her an onları yutabilir.

Annemin yüzünde huzursuzluk belirdi.

- Ya başına kötü bir şey geldiyse...

Ninem annemin sözünü kesti ve "tü tü tü" şeytan kulağına kurşun, dedi:

- Tövbe de...

Hüzünlü, korku dolu bir sesle annem dua etti...

- Hayat zor... Görüyorsun ben altın tas için bile endişeleniyorum. Allah yazdıysa bozsun... Ya onu kaybedersek... Ne yaparız... Tek geçim kaynağımız o...

Hıçkırıklara boğuldu. Ninem şöyle diyerek anneme yaklaştı:

- Hayat deniz gibidir... Batmak da var yorgunluk da...

Daima astım tıkanması olan göğsünde derin bir iç çekti. Sonra şefkatle annemin sırtını sıvazladı ve fısıldadı:

- Sağ salim dönmeleri için Allah'a dua et.

Ninemın şefkatine ortak olduk. O şefkat, onun tatlı taşıyan avucundan, hayal gücümüzü canlandıran, uzun hikâyelerini anlattığı şefkatli sesinden çıkan şefkattir. Kalplerimizi sevindiren...

Annemin çektiği zor ayrılık gecelerini kısaltan şefkat...

Cuma günleri deniz banyosunu böyle sevdik. Hoş gezimizde, ninem denizde bize yoldaşlık ederdi, şakalaşırdık, bizi suya batırırdı. Sonra kafalarımızı yeşil hünnap bitkisine bular, saçlarımızı

onunla ovalardı. Ovaladıktan sonra köpürürdü, köpükleri onun sesinden nağmelerle dans ederek havada uçurdu. Deniz şarkıları söylerdi, bize uzun zamandan beri olmayan dedemizi anlatırdı. Ondan hiç haber almamış. Ve hala zor bir yolculuk sonrası deniz konvoyunu bekliyor... Kazanmış... Ya da dalgıçlarından veya adamlarından birini kaybetmiş...

Anılar ve kıymetli hatıralar ninemin geniş yüzünü mutlulukla renklendiriyordu. Dedem uzun yıllardır yok (gözlerini yummuş). Ve babam bugün gidiyor, annem ağlıyor. Annem dayanamıyor, tek serveti olan altın tas için korkuyor. Ya hayatı ters giderse... İşte bu yüzden, korku kalbini kapladığında bize kötü davranıyor... Ya da vesveselendiğinde... Özlemle, arzuyla ninemin ziyaretlerini ve Cuma günlerini bekliyor. Oruçlunun iftarı bekleme heyecanıyla.. Orada rüya gibi deniz var, mavi deniz.

İşte bu gözlerimizi dolduran deniz... İşte bu hüznü ezgisiyle uyandırdığımız mavilik... Damlardan denizden geçen gemileri kolaçan ediyoruz... Rüzgârda açılan yelkenlileri... Balık ve yağ kokan havasını kokluyoruz, giden dedemin kokusu... Yiyecek taşıyan babamın kokusu... Dönmek üzere bize veda eden babam...

Bedenler sahilde huzur buluyor... Annemin kafalarımızı kınaladığı kına tası huzur buluyor... Art arda annelerinin karnından yeni çıkmış, kanlı, küçük danalar gibi görünüyoruz. Saçlarımız eflatun rengi emsin diye sıcak kumun üzerinde bekliyoruz... Midye topluyoruz... Sudan şişmiş otlar... Dişlerimizle onları patlatıyoruz ve umutsuzca vatanları denize geri dönsünler diye tükürüyoruz. Bu arada annem ve bazı kadınlar çamaşır ve yün battaniyeleri yıkıyorlar. Denizin beyaz köpüğü kadınların suda hareket eden ellerine çarpıp patlıyor. Alacakaranlıktan göğün kalbine yükselip geri gelir gibi.

Annem büyük ablamla başladı. Diğer ablam altın tası taşıdı. Annem ablamın saçlarını kınalarken kenarda durdu. Kına tamamen kuruyuncaya kadar hepimize suya girmeyin diye tembihledi...

Sonra diğer ablama kına yakarken kıymetli tası ben teslim aldım. Arada bir bana dönerek tembihliyordu.

- Dikkat et... Tası sıkı tut... Sakın kaçırmayasın...

Sıramın bitmesini bekliyorum. Tası hissedinceye kadar sıkıca göğsüme yapıştırdım. Annemin tası alırken kemiklerimi de beraber almasından korktum... Görevim bittiğinde ve annem tası benden aldığı anda sevinçle iç çektim.

Tavuklarımızın yumurtaların üzerinde kuluçkaya yatması gibi ben de tasın üzerine uzandım. Saçım kınalanmaya başladı... Huzurluyum... Denizin sesini yuttuğu bir ses şarkı söylüyor. Ses kesik kesik bana geliyordu. Denizin dalgaları ezgi gibi geliyor. Ezgiler kulağıma geliyor. Ezgiler göğe doğru yükseliyor. Hava ile birlikte yükseliyor. Belki annemin özlemi denizin ezgilerini dinleyen babama ulaşır... İç çekmeler.

Sıramı savdım...

Annem siyah örgülerini çözdü... Gece gibi kara saçları omuzlarının üstüne ve göğsüne dökülüyor. Örülü olmaktan, esaretten sıkılmış gibiler. Nineme uzandı:

-Saçıma kına sürmem için altın tası tutar mısın?

Ama ninem omuz silkti:

- Hayır... Bana böylesine ağır, zor bir görev yükleme... Onun üzerine uzan, kuluçka kal... Belki sana daha çok altın yumurtlar.

Dalga... Dalga... Deniz dans ediyor... Biz şakalaşyoruz ve birbirimize su atıyoruz... Annemin uzun saçı tutam tutam kınalanıyor... Deniz hain... Deniz aldatıcı... Annem saçıyla mutlu... Tas altında duruyor ve dalga kumu hareketlendiriyor... Kum çığılık atıyor... Çığılığı yükseliyor... Tas hareket ediyor... Çocuğun gizlendiği yerden çıkması gibi tas annemin bacakları arasından kayıp gidiyor...

Annem bağılıyor:

-Tas... Tas...

Küçük danalar dikkat kesiliyor... Ninem birden irkiliyor... Ve annem omzundan sarkan yarısı kınalı saçıyla ayakta duruyor... Saçının diğer kısmı havada uçuşuyor... Deniz dalgalarına meydan okuyan bir sesle bağılıyor:

- Tas! Tası tutun!

Rüya ve mutluluk dünyasından panik bir halde çıktık... Malzemesi olmayan avcılar gibiyiz... Kaçan balığı yakalamaya çalışıyoruz... O balık ki annemin mihri... Ve annemin sermayesi... Su yükseliyor! Ninem bizi çekiyor ve bağılıyor:

- Geri dönün melunlar, boğulacaksınız!

Annemin rüyası!

Ablam bağılıyor:

- Tas nine...

Ninem uzanıp onu kınalı saçından çekiyor.

- Tas gitti... Boğulacak mısın!?

İşte bu şefkatli ninemin ördek yavruları için korkusuydu... Annem acı içinde "tas... tas..." diye bağıırken...

Ve tas dalgaların üzerinde gözden kayboluyor. Atın sırtında sallanan jokey gibi... Ve annem... Suyu elleriyle açarak ilerlemeye çalışıyor... Tası yakalamak için kendini ileri doğru atıyor ve ninem ağırdan onu takip ediyor. Onu asi bir dalga yağ gibi geri çekiyor. Ama tas gidiyor... Gitti... Annemin ağıta dönen çığılıklarına veda etti...

Annem döndü... Göğsünü yumrukluyor... "vay vay" diye bağılıyor... Ninem üzgün... Suyun islattığı başörtüsünü sıkıyor ve mırıldanıyor:

- La havle ve la kuvvete illâ billâh... La havle...

Sonuç ve Değerlendirme

Leylâ el-Osmân'a ait "*et-Tâsa*" adlı öykünün incelendiği bu çalışmada Kuveytli Arap kadınına ait bazı değerlendirmeler yapılmıştır. Kadın kahramanın, eşi evden uzaktadır. Ara sıra eşin annesi tarafından aile ziyaret edilmekte ve ninenin anneye bazı yaptırımları olduğu görülmektedir. Daha çok geleneksel aşiret yapısı içinde şekillenmiş olan Arap toplum yapısında kadınlar, arzu ettikleri sosyal statüye ancak ya erkek evlat sahibi olurlarsa ya da nine olduklarında kavuşabilmektedirler. Bu öyküdeki kadın kahramanın, kızları olduğundan bahsedilmiştir. Ayrıca nine babalarının annesidir. Sonuç olarak nine olan kadın kahraman hem erkek çocuk annesi olarak hem de nine olarak değer kazanırken bu hâliyle o, diğer kadın kahramana söz söyleme ve onu yeri geldiğinde azarlama hakkına sahip olmuştur. Kızların annesi olan kadın kahramanın, tası kaybettiği takdirde kocası tarafından azarlanacağı ifade edilmektedir.

Öykünün sonunda bütün aile fertlerinin canları pahasına denizde uzaklaşan tası kurtarma çabalarına değinilmiştir. Bu da aslında tasın önemini göstermesi ve bütün kadınların aynı duyguyu yaşadığını ifade etmesi bakımından önemlidir. Çünkü kızlarının da tek amacı zaten yalnızlık çeken, birçok sıkıntıya göğüs geren ve zor günler geçiren annelerine kaybetmek üzere olduğu tasını geri getirip onu mutlu etmektir.

Sonuç olarak edebiyat eleştirisi açısından bu öykü incelendiğinde, feminist eleştiri kuramına göre "okur olarak kadına yönelik ve yazar olarak kadına yönelik olmak üzere iki tür değerlendirme yapılmaktadır⁸. Burada yazar olarak kadına yönelik bir eleştiri yapıldığında kadın yazarların ayrı bir geleneği olduğu ve dünyayı erkek yazarlardan farklı şekilde algıladıklarından söz edilmektedir. Bu da kadının benzer baskıları kendi hayatlarında da yaşamış oldukları hususudur. Öykü realist ve psikolojik iki düzlem üzerinden ilerlemektedir. İstirabın ümitle harmanlandığı ve aşkın, onurlu bir yaşantı özleminin ve ideallerin hayatın gerçekleri karşısında nasıl öğütüldüğünün betimlemeler yerine bir yandan "koku", "renk" gibi "imgeler" yüksek sembolik anlatım unsurları ile anlatıldığı; diğer yandan -çok ilginç biçimde- "tasvir" yerine bilinçli bir tercihle getirilmiş izlenimini veren "diyaloglar" ile işlendiği görülmektedir.

Bu diyaloglar içinde yer alan cümleler ilk bakışta alelade görünseler de, gerçekte buradaki kurgunun derin bir arka plana yaslandığını göstermektedir. Denilebilir ki bu itibarla günlük konuşmalar, geçmişte yaşanan kayıpların, aşk, ıstırap, ümit ve hayal kırıklıklarının izlerini taşımaktadır. Çeyiz sandığının gizemi ve denizin gizemi arasında göreceli bir ilişki olduğu görülmekte, çeyiz sandığında saklı tutulan tasın serencamı, sevileni ya da öyküde işlenen kadın mahrumiyeti bağlamında daha realist bir değerlendirme ile sosyal yapıyı ve güç dengelerini temsil eden otoriteyi bağrında saklayan denizde nihayete ermektedir.

---

⁸ Berna Moran, *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2009, s. 250.

Umudun, özlemin, aşkın ve bu anlamda kâh hüznün ve hayal kırıklıklarının, kâh sevincin ve ideallerin sembolü olan tas, artık çeyiz sandığındaki uyku hâinden uyanmış, çevresindeki tüm muzdarip kadınların kulağına belki de kendilerine bile itiraf edemedikleri acıları fısıldayarak yeni yolculuğuna başlamıştır. Kınatası imgesi ile düğün olgusuna vurgu yaparak, kadın sorununu pejoratif bir sürecin miladı olarak gördüğü evlilik bağı bağlamında kurgulayan yazar, bil-kuvve zaten sıkıntılarla var olan çeyiz sandığında uykudaki tasın yeni seyrüseferini, kayıp imgesi ile beslediği ve kadınlar kadar erkeklerin de karşısında duramadıkları köpük köpük dalgalarla insana meydan okuyan masmavi umman olarak tasvir etmektedir.

Çeşitli imgelerle derin göndermeler içeren öyküde başka olası anlamlarının yanında deniz, bir yönüyle geleneksel kabuller ile çepeçevre kuşatılmış sosyal yapıya atıfta bulunur gibidir. Saklı tütsü kokuları, bayramlarda kullanılan öd ağacı ve gül kokuları içindeki tas, artık beyaz köpükler içindeki dalgalara teslim olmuştur, geleneksel yaşantı tüm asudeliği ve dinginliği içinde kadını derin bir sessizlik perdesiyle örterken, modernite dalgalı ve hırçın yapısı ile kendisine meydan okunmasını beklemektedir. Bu biraz korku, biraz endişe ise de taze bir deniz esintisi ve hiç kaybolmayan hoşça kokusuyla ciğerlerimize dolan bir umuda da göz kırpmaktadır. Nihayet öykü bu hâiyle Knut Hamsun'un *Açlık* romanında olduğu gibi realist ve psikolojik iki boyut taşımaktadır. Ne ki buradaki açlık, özlemi duyulan bazı hayallere ve mahrumiyetlerin izalesinedir. Böylece bu kısa öykü, Kuveyt sosyal hayatına ve sorunlarına inceden düşülmüş bir şerh, sorunların hiç değilse tespiti açısından anlamlı bir derkenar niteliğindedir.

Kaynakça

Abdu'l-Mun'im Şemîs, *Uzemâ min Mısır*, Dâru'l-Maârif, Kahire trs.

Abdurrahmân el-Cebertî, *Târîhu 'Acâibi'l-âsâr fi't-terâcim ve'l-ahbâr*, Dâru'l-Cil-Dâru'l-Fâris, yrs., trs.

Leylâ el-Osmân, *El-Hubbu lehu suverun*, Dâr eş-Şurûk, London, 1987 ss. 89-97.

Moran, Berna, *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İletişim Yayınları, İstanbul 2009.

Roy, Oliver, *Siyasal İslam'ın İflası*, Metis Yayınları, İstanbul 2015.

Tekin, Mehmet, *Roman Sanatı I Romanın Unsurları*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2012.

Yazıcı, Hüseyin, Kuveyt'te Modern Öykü, *Şarkiyat Mecmuası*, sayı: XI, İstanbul, 2009 ss.119-151.

_____, *The Short Story in Modern Arabic Literature*, Genaral Egyptian Book Organization, Cairo 2004.

Elektronik Kaynak

<http://www.alquds.co.uk/?p=66048> 27 Ağustos 2016 tarihinde erişilmiştir.

<http://www.syrianstory.com/othmanne.htm> 27 Ağustos 2016 tarihinde erişilmiştir.

Abdu'l-Mun'im Şemîs, `Uzemâ min Mısr, Dâru'l-Maârif, Kahire trs.

Abdurrahmân el-Cebertî, *Târîhu 'Acâibi'l-âsâr fi't-terâcim ve'l-ahbâr*, Dâru'l-Cil-Dâru'l-Fâris, yrs., trs.

Leylâ el-Osmân, *El-Hubbu lehu suverun*, Dâr eş-Şurûk, London, 1987 ss. 89-97.

Moran, Berna, *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İletişim Yayınları, İstanbul 2009.

Roy, Oliver, *Siyasal İslam'ın İflası*, Metis Yayınları, İstanbul 2015.

Tekin, Mehmet, *Roman Sanatı I Romanın Unsurları*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2012.

Yazıcı, Hüseyin, Kuveyt'te Modern Öykü, *Şarkiyat Mecmuası*, sayı: XI, İstanbul, 2009 ss.119-151.

_____, *The Short Story in Modern Arabic Literature*, Genaral Egyptian Book Organization, Cairo 2004.

Elektronik Kaynak

<http://www.alquds.co.uk/?p=66048> 27 Ağustos 2016 tarihinde erişilmiştir.

<http://www.syrianstory.com/othmanne.htm> 27 Ağustos 2016 tarihinde erişilmiştir.